

CONTABILITATEA LA SOCIETĂȚILE DE ASIGURĂRI - ÎNTRE GENERAL ȘI PARTICULAR*

*Prof.univ.dr. Rodica Cistelean - Universitatea "Petru Maior" Târgu-Mureș,
rodica.cistelean@ea.upm.ro*

*Lect.univ.drd. Anamari Beatrice Ștefan - Universitatea "Petru Maior" Târgu-Mureș,
beatrice.Stefan@ea.upm.ro*

*Prep.univ.drd. Raluca Meda Șumandea Simionescu - Universitatea "Petru Maior" Târgu-Mureș,
raluca.sumandea@ea.upm.ro*

Rezumat:

Insurance companies, are founded and work in accordance with present legislation. They are function by giving, negotiating and concluding insurance and reinsurance contracts, cashing premium, settling damages, investing and accumulating own and external funds.

Is an comercial company, who is acting on the insurance market, obtaining benefits from investments, operation and extraordinaties activeties. The accounting applied to the level of this insitutions, who folow the courent legislation, and the existense of specific elements in financial situations, required by the typical of the insurance activity, are making the object of our paper.

1. Introducere

Contabilitatea ca activitate specializată în măsurarea, evaluarea, cunoașterea, gestiunea și controlul activelor, datoriilor și capitalurilor proprii, precum și a rezultatelor obținute din activitatea persoanelor juridice, trebuie să asigure înregistrarea cronologică și sistematică, prelucrarea, publicarea și păstrarea informațiilor cu privire la poziția financiară, performanța financiară și fluxurile de trezorerie, atât pentru cerințele interne ale acestora, cât și în relațiile cu investitorii prezenți și potențiali, creditorii financiari și comerciali, clienții, instituțiile publice și alți utilizatori.

Societățile de asigurări sunt societăți comerciale care au obligația să-și organizeze și să-și conducă contabilitatea proprie în concordanță cu Legea contabilității nr.82/1991, republicată, cu modificările și completările ulterioare¹. Normele și reglementările contabile pentru unitățile de asigurare – reasigurare sunt elaborate și se emit de Banca Națională a României, Comisia de Supraveghere a Asigurărilor, cu avizul Ministerului Finanțelor Publice². Totodată contabilitatea în asigurări este organizată potrivit reglementărilor contabile specifice domeniului asigurărilor armonizate cu directivele europene și standardele internaționale de contabilitate aprobate de Ministerul Finanțelor Publice și Comisia de Supraveghere a Asigurărilor nr.2328/2390/2001.

2. Particularități în contabilitatea societăților de asigurare

Societățile comerciale de asigurare, care sunt înființate și funcționează în conformitate cu legislația în domeniu³, își desfășoară activitatea prin oferirea, intermedierea, negocierea, încheierea de contracte de asigurare și reasigurare, încasarea de prime, lichidarea de daune, activitatea de

* **Lucrarea a fost elaborată în cadrul tematic al Grantului de cercetare finanțat CNCIS nr.472/2005**

¹ Legea contabilității nr.82/1991 cu modificările aduse de OG 70/2004 și Legea 420/2004, aplicabile de la data de 01.01.2005, publicată în Monitorul Oficial nr.9993 din 28.10.2004

² vezi art.4,(2) din Legea contabilității nr.82/1991 cu modificările aduse de OG 70/2004 și Legea 420/2004, aplicabile de la data de 01.01.2005, publicată în Monitorul Oficial nr.9993 din 28.10.2004

³ Legea privind societățile comerciale nr.31/1990 publicată în Monitorul Oficial nr. 33 din 29 ian. 1998

regres și de recuperare, precum și investirea sau fructificarea fondurilor proprii și atrase prin activitatea desfășurată⁴.

Situațiile financiare solicitate la nivelul întreprinderilor de asigurare în conformitate cu IAS1 sunt: bilanțul, contul de profit și pierdere, situațiile fluxurilor de trezorerie, situația modificărilor capitalului propriu și notele explicative. Întocmirea acestora presupune respectarea principiilor care stau la baza politicii contabile, respectiv: principiul continuității activității⁵, principiul consecvenței⁶, contabilitatea de angajamente⁷, pragul de semnificație⁸, cumularea / compensarea.⁹ stabilite în secțiunea a cincea din volumul de Reglementări contabile armonizate cu directiva a IV - a a CEE și cu IAS, ilustrând cu claritate poziția financiară, performanța, modificările capitalului propriu și fluxurile de trezorerie ale societății pentru exercițiul financiar la nivelul căruia au fost întocmite.

Astfel pornind de la bilanț, document informațional prin care se înfăptuiește dubla reprezentare a situației patrimoniului unităților economice și a rezultatelor obținute, și ținând cont de specificul activității societăților de asigurare, ne vom opri atenția asupra acelor aspecte care constituie elemente de particularitate în contabilitatea societăților de asigurări.

Bilanțul la societățile de asigurare îmbracă forma clasică a bilanțului cont cu delimitarea clară a elementelor de activ și pasiv, pentru a sublinia prin structura și așezarea elementelor de activ și pasiv nivelul capitalurilor proprii ale întreprinderii, în timp ce la societățile comerciale bilanțul este tip listă. Precizăm că în conformitate cu noile reglementări¹⁰ bilanțul societăților comerciale este mai apropiat din punct de vedere structural de cel al societăților de asigurare.

Elementele de activ sunt ordonate la societățile de asigurări în funcție de gradul de lichiditate de la cele mai puțin lichide la cele mai lichide.

Datorită specificului activității societăților de asigurare, respectiv decalajul creat între momentul încasării primelor de asigurare și momentul achitării daunelor, devine posibilă gestionarea resurselor prin activitatea de investiții, respective plasamentele constând în titluri de stat, obligațiuni, valori imobiliare etc.

În structura activelor plasamentelor ponderea cea mai ridicată o au imobilizările financiare (titluri de stat, obligațiuni ale administrației publice locale, valori mobiliare și titluri la fondurile de investiții), cu respectarea unor reguli de dispersie. Spre exemplu la asigurările de viață : titluri de stat pot reprezenta 100% din totalul rezervelor tehnice aferente asigurărilor de viață, iar acțiunile cotate, obligațiunile și alte titluri cu venit fix nu vor putea depăși 20% din totalul rezervelor tehnice aferente asigurărilor de viață.

Dacă valoarea unui plasament este diminuată atunci devine necesară constituirea unui provizion pentru deprecierea corespunzătoare acestei diminuări.

Imobilizările financiare sunt urmate de imobilizările corporale (terenuri și construcții). În activul bilanțier al societăților de asigurări sunt reflectate distinct imobilizările deținute de societate cu titlu de plasament și imobilizările corporale deținute pentru desfășurarea activității normale, făcându – se pe această cale distincție între terenurile și construcțiile deținute de societate cu titlu de

⁴ vezi Legea nr.32/2000 privind societățile de asigurare și supravegherea asigurărilor publicată în Monitorul Oficial nr.148 din 10 apr. 2000, completată și modificată prin Legea nr.76/2003, privind fiind realizată în concordanță cu principiile de supraveghere elaborate de International Association of Insurance Supervisors (I.A.I.S.)

⁵ Principiul situațiile financiare trebuie întocmite pornind de la presupunerea ca entitatea își va continua activitatea în viitor (mai puțin dacă acest lucru este în mod clar neadekvat, și în aceasta situație trebuie prezentate motivele pentru care entitatea nu poate să-și continue activitatea pe baza principiului continuității activității) – IAS1

⁶ Principiul consecvenței - modul de prezentare și clasificare a diferitelor elemente din situațiile financiare trebuie menținut de la o perioadă la alta – IAS1

⁷ Contabilitatea de angajamente - tranzacțiile și evenimentele trebuie recunoscute atunci când acestea se produc (și nu atunci când se primește sau se plătește numerarul) și raportate în perioadele aferente.

⁸ Pragul de semnificație - un element este semnificativ și trebuie prezentat dacă poate influența deciziile economice ale utilizatorilor, luate pe baza situațiilor financiare – IAS1

⁹ Cumulare/compensare- fiecare element semnificativ trebuie prezentat în mod separat în situațiile financiare: elementele semnificative nu trebuie cumulate sau compensate – IAS1

¹⁰ Ordinul MFP nr.1752/noiembrie 2005, publicat în Monitorul Oficial 1052B/2005

plasament înregistrate la valoarea de intrare și clădirile și terenurile utilizate de societate în activitatea operațională înregistrate la valoarea lor netă.

Imobilizările corporale în curs, pe care le regăsim la poziția BI.2 din activul bilanțului sunt evaluate la costul de producție, respectiv la costul de achiziție, reprezentând prețul de deviz al investiției. Provizioanele pentru deprecierea imobilizărilor în curs sunt constituite pe seama cheltuielilor de regulă la finele exercițiului financiar cu ocazia inventarierii generale.

Imobilizările corporale aferente activității de exploatare sunt supuse amortizării și se regăsesc în cheltuielile de exploatare.

Imobilizările corporale care îmbracă forma plasamentelor nu sunt supuse amortizării; este oare firesc sau nu acest lucru? În cazul terenurilor și a clădirilor este posibil, ca datorită inflației, valoarea lor să crească sau să nu se diminueze. Dar dacă da, cum se înregistrează deprecierea?

În totalul activului bilanțier cea mai mare participare, aproximativ 70%, o au însă activele circulante (stocuri, creanțe, lichidități).

Datorită specificului activității societăților de asigurări, stocurile de materiale de natura obiectelor de inventar, materiale, ambalaje au o pondere în bilanț relativ redusă, valoarea procentuală ridicată fiind explicată prin prezența creanțelor și a lichidităților. Ele sunt evaluate la valoarea cea mai mică dintre cost¹¹ și valoarea de realizare netă¹².

Creanțele - dreptul de a obține de către o societate executarea unor prestații în natură și numerar, sunt structurate după proveniență și per sold, fiind defalcate în creanțe provenind din operațiuni de asigurare directă, creanțe provenite din operațiuni de reasigurare, alte creanțe, creanțe privind capitalul subscris și nevărsat. Ponderea lor în bilanț este redusă deoarece decontarea serviciilor prestate în general se realizează o dată cu efectuarea lor.

Lichiditățile - mijloace de plată disponibile imediat, își explică valorile ridicate prin necesitatea asigurătorului de a onora în orice moment obligațiile față de asigurați, astfel, asigurătorii trebuie să dispună sub formă de active lichide de cel puțin 20% din sumele de răscumpărare pentru contractele la care este garantată o valoare de răscumpărare și de 0,5% din sumele asigurate pentru asigurările de deces.

În anul 2004 potrivit Raportului Comisiei de Supraveghere a Asigurărilor, la nivelul societăților de asigurare din România s-a constatat că, dintre activele necesare acoperirii rezervelor tehnice:

- pentru asigurările generale: creanțele dețin 33,7%, depozitele bancare 26,1%, iar disponibilul în casă 1,5%;
- pentru asigurările de viață: creanțele dețin 7,1%, depozitele bancare 22,8%, disponibilul în casa 0,1%;

Valoarea activelor circulante amintite anterior variază de la o zi la alta, de aceea devine necesar studierea atât a beneficiilor cât și a costurilor fiecărei categorii de active, riscurile pe care le presupun constituirea lor, încercându-se menținerea nivelurilor legale pentru fiecare dintre ele.

Pasivul bilanțului la societățile de asigurări este structurat pe: capital și rezerve, datorii subordonate, rezerve tehnice, rezervele tehnice aferente contractelor în unități de cont, provizioane pentru riscuri și cheltuieli, depozite primite de la asigurați, datorii și venituri în avans.

Datoriile subordonate, postul B pasiv, sunt înregistrate acele datorii care apar atunci când, prin contract, drepturile legate de niște datorii, reprezentate sau nu printr-un titlu, în caz de lichidare sau de faliment, pot fi executate numai după ce drepturile tuturor celorlalți creditori au fost satisfăcute.

¹¹ Cost stocurilor potrivit IAS2 - trebuie să cuprindă toate costurile aferente achiziției și prelucrării, precum și alte costuri suportate pentru a aduce stocurile în forma și în locul în care se găsesc în prezent. El cuprinde costurile directe și alocarea regiei de producție.

¹² Valoarea realizabilă netă potrivit IAS2 - prețul de vânzare estimat ce ar putea fi obținut pe parcursul desfășurării normale a activității, mai puțin costurile estimate pentru finalizarea bunului și a costurilor necesare vânzării". Costurile de cedare includ toate costurile care pot fi atribuite în mod direct elementului de stoc în cauză. Acesta poate include, de exemplu, costurile de transport, ambalare și costurile generate de comisioanele agenților de vânzări.

Specific societăților de asigurări este constituirea rezervelor tehnice, respectiv: rezerva de prime, rezervele tehnice privind asigurările de viață (rezerva matematică, rezerva pentru participarea la beneficii și risturnuri privind asigurările de viață, alte rezerve tehnice), rezerva de daune distinct înfăptuită pentru asigurările generale și cele de viață, rezerva pentru participarea la beneficii și risturnuri privind asigurările generale, rezerva de egalizare, alte rezerve privind asigurările generale.

Rezervele de primă se obțin prin însumarea cotelor părți din primele nete subscrise aferente perioadelor neexpirate ale contractelor de asigurare, astfel încât diferența dintre volumul primelor nete subscrise și această rezervă să reflecte primele nete alocate părții din riscurile expirate la data calculării.

Rezerva de daune se creează și se actualizează în baza estimărilor pentru avizările de daune primite de asigurător, astfel încât fondul constituit să fie suficient pentru acoperirea plății acestor daune.

Rezerva de daune se constituie pentru daunele raportate și în curs de lichidare și se calculează pentru fiecare contract de asigurare la care s-a notificat producerea evenimentului asigurat, pornindu-se de la, cheltuielile previzibile care vor fi efectuate în viitor pentru soluționarea acestor daune. Rezerva de daune care trebuie constituită va fi obținută prin însumarea valorilor rezervei de daune calculate pentru fiecare contract de asigurare.

Rezerva matematică reprezintă valoarea actuarială a obligațiilor financiare ale asigurătorului, după deducerea valorii actuariale a obligațiilor financiare ale asiguratului. Această rezervă se calculează separat pentru fiecare contract de asigurare de viață.

În cazul contractelor în care este garantată o valoare de răscumpărare, valoarea rezervelor matematice trebuie să fie în orice moment cel puțin la fel de mare ca valoarea garantată în momentul respectiv.

Rezerva de egalizare se creează la încheierea exercițiului financiar cu rezultatele tehnice favorabile, pentru constituirea surselor de acoperire a daunelor în exercițiile financiare în care rezultatele tehnice vor fi nefavorabile.

Rezerva de egalizare nu poate depăși valoarea calculată prin aplicarea unui procent de 3,5% asupra volumului de prime brute subscrise în exercițiul financiar pentru care se face calculul.

Rezerva pentru riscuri neexpirate se calculează pe baza estimării daunelor ce vor apărea după închiderea exercițiului financiar, aferente contractelor de asigurare încheiate înainte de acea dată, în măsura în care valoarea estimată a acestora depășește suma dintre rezerva de prime și primele care urmează să se mai încaseze la aceste contracte.

Rezerva de catastrofă se creează de către asigurătorii care au în derulare contracte de asigurare care acoperă riscurile de catastrofe naturale prin aplicarea lunară a unui procent de minimum 5% asupra volumului de prime brute subscrise, aferente acestor contracte, până când fondul de rezervă atinge cel puțin nivelul reținerii proprii, sau 10% din acumularea răspunderilor asumate prin contractele de asigurare care acoperă riscurile de catastrofe naturale.

Spre deosebire de rezervele de primă, care sunt în mod normal rezultatul unui calcul exact, rezervele de daune reprezintă rezultatul unor estimări. De aceea unele societăți de asigurări au tendința de a constitui rezerve de daune mai reduse, pentru a reflecta o stabilitate financiară superioară. Asigurătorii trebuie însă să acorde un interes major dimensionării corecte a tuturor rezervelor tehnice, pentru că aceasta influențează semnificativ valoarea activului net, iar incorectitudinea în alocarea rezervelor are drept consecință imediată incapacitatea achitării adevăratelor obligații¹³.

Datorita caracterului aleator al contractului de asigurare, încasarea primelor de asigurare nu generează obligația societății de asigurare de achitare a unei despăgubiri (indemnizații) fiecărui

¹³ Dan Anghel Constantinescu – "Management financiar în asigurări", Edit. Economică, București 2005, ISBN 973-709-110-8

asigurat, ci doar în eventualitatea producerii evenimentului asigurat. Datorită acestui raționament rezervele tehnice amintite anterior nu se constituie pe baza profitului ci a cheltuielilor.

Se remarcă existența în pasivul bilanțului, postul D, a rezervele tehnice aferente contractelor în unități de cont, în acest post încadrându-se rezervele tehnice constituite pentru a acoperii angajamentele legate de investiții în cadrul contractelor de asigurare încheiate la asiguările de viață, a căror valoare sau randament sunt stabilite în funcție de plasamentele pentru care asiguratul suportă riscul sau în funcție de un indice.

Următorul post din bilant, pasiv, este ocupat de provizioanele pentru riscuri și cheltuieli structurate pe: provizioane pentru pensii și alte obligații similare, provizioane pentru impozite și alte provizioane.

Potrivit IAS 37, provizioanele sunt recunoscute de întreprindere, când aceasta are o obligație curentă generată de un eveniment anterior; este posibil apariția unei ieșiri de resurse care să afecteze beneficiile economice ale întreprinderii pentru achitarea obligației amintite, de aceea devine necesară dimensionarea corectă a valorii obligației. Ele nu pot avea ca scop corectarea valorilor de activ.¹⁴

În conformitate cu paragraful 91 din cadrul general al IAS o datorie este recunoscută în bilanț atunci când este probabil ca o ieșire de resurse ce înglobează beneficii economice să rezulte din lichidarea unei obligații prezente. Datoriile societăților de asigurare le regăsim în pasivul bilanțier la postul G. Analizând componența acestora, se poate constata ca apariția unora dintre aceste obligații se datorează faptului că anul de asigurare nu coincide cu anul calendaristic.

Analiza elementelor bilanțiere este un mijloc de a evidenția poziția întreprinderii, orientarea acesteia precum și situația portofoliului și a rentabilității.

3. Concluzii

Concluzionând cele prezentate anterior apreciem că:

- specificul activității societăților de asigurare determină existența în contabilitatea orgnizată la nivelul acestora a unor elemente de particularitate;
- decalajul creat între momentul încasării primelor de asigurare și momentul achitării daunelor, fac posibilă gestionarea resurselor prin activitatea de investiții;
- în activul bilanțului ponderea cea mai ridicată o au activele circulante, aproximativ 70%, valorile ridicate explicate prin necesitatea asiguratorului de a onora în orice moment obligațiile față de asigurați; activele circulante sunt urmate de imobilizările financiare și de cele corporale;
- imobilizările deținute de societate cu titlu de plasament sunt reprezentate distinct de imobilizările corporale deținute pentru desfășurarea activității normale, făcându – se pe această cale distincție între terenurile și construcțiile deținute de societate cu titlu de plasament și clădirile și terenurile utilizate de societate în activitatea operațională;
- valoarea activelor circulante amintite anterior variază de la o zi la alta, de aceea devine necesar studierea atât a beneficiilor cât și a costurilor fiecărei categorii de active, încercându-se menținerea nivelurilor legale pentru fiecare dintre ele
- specific societăților de asigurări este existența în pasivul bilanțier a rezervelor tehnice, constituite pe baza cheltuielilor și nu a profitului, datorită caracterul aleator al contractului de asigurare.

¹⁴ Reglementări Contabile Armonizate cu Directivele Europene și Standardele Internaționale de Contabilitate, ASIROM, București, 2002

BIBLIOGRAFIE :

1. ASIROM, Reglementări Contabile Armonizate cu Directivele Europene și Standardele Internaționale de Contabilitate, București, 2002
 2. Dan Anghel Constantinescu – “Management financiar în asigurări”, Edit. Economică, București 2005, ISBN 973-709-110-8
- *** Legea contabilității nr.82/1991 cu modificările aduse de OG 70/2004 și Legea 420/2004, aplicabile de la data de 01.01.2005, publicată în Monitorul Oficial nr.9993 din 28.10.2004
- *** Legea privind societățile comerciale nr.31/1990 publicată în Monitorul Oficial nr. 33 din 29 ian. 1998
- *** Legea nr.32/2000 privind societățile de asigurare și supravegherea asigurărilor publicată în Monitorul Oficial nr.148 din 10 apr. 2000, completată și modificată prin Legea nr.76/2003
- *** IAS 1
- *** IAS 2
- *** IAS 37